

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين و

الصلوة والسلام علي سيدنا محمد (ص) وآله الطاهرين

## خلاصة الصَّرفِ وَ النَّحو

تأليف:

سيد مسعود طاهري

سرشناسه : طاهری، سید مسعود، Tahery, Sead Masod, ۱۳۵۴ /  
 عنوان و نام پدیدآور : خلاصه الصرف و النحو / تالیف سیدمسعود طاهری.  
 مشخصات نشر : تهران : نشر اتحاد، ۱۳۹۸.  
 مشخصات ظاهری : ۶۴ ص.  
 شابک : 978-600-197-127-3  
 وضعیت فهرست نویسی : فیفا  
 موضوع : زبان عربی -- صرف و نحو  
 موضوع : Arabic language -- Morphosyntax  
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ۸خ ط ۱۴۱/۶ PJ  
 رده بندی دیویی : ۴۹۲/۷۵  
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۶۰۰۹۳۸

نام کتاب : خلاصه الصرف و النحو  
 مؤلف : سید مسعود طاهری  
 ناشر : اتحاد  
 چاپ و صحافی : فنی دانشجو  
 حروفچینی : سید کمال برزنجی  
 نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۸  
 تیراژ : ۱۰۰ نسخه  
 قیمت : ۱۲۰۰۰ تومان  
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۷-۱۲۷-۳  
 ISBN : 978-600-197-127-3

#### دفتر مرکزی کتاب آیلار

انقلاب - خیابان شهید منیری جاوید (اردیبهشت) - خیابان شهدای ژاندارمری شرقی، شماره ۱۴۶

(ساختمان آیلار)  
 تلفن: ۶۶۴۰۱۲۵۵ - دورنگار: ۶۶۴۹۴۴۳۱

#### فروشگاه شماره ۱ (کتاب آیلار)

تلفن: ۶۶۴۱۱۸۶۵ - ۶۶۹۵۶۴۳۳

انقلاب - روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران - بازارچه کتاب

#### فروشگاه شماره ۲ (کتاب آیلار)

تلفن: ۸۸۳۱۹۷۴۰-۱

کریمخان زند - مابین ایرانشهر و خردمند جنوبی - شماره ۱۳۲

این اثر مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا الکترونیک عرضه کند تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

## مقدمه و پیشگفتار

از آنجاکه زبان قرآن و احادیث که وجود دارد عربی است لذا تصمیم گرفتیم که برای آشنایی دانش آموزان، این کتاب را که خلاصه ای از قواعد زبان عربی می باشد تألیف و گردآوری کرده تا دانش آموزان در حد امکان با ادبیات عربی آشنایی پیدا کرده و بتوانند کلمات در جمله را پیدا کرده و به طور صحیح به ارکان جملات عرب آشنا شوند.

واضع علم نحو حضرت امام (ع) می باشد زمانی حضرت علی (ع) شنید که آیه «إِنَّ اللَّهَ بَرِيٌّ مِنَ الْمَشْرِكِينَ» را به صورت رسوله قرائت می کردند یعنی نعوذ بالله خدا بیزار است از مشرکین و رسولش در صورتی که به جر قرائت شود ولی درست آن با فتحه یا ضمه قرائت شده است. یعنی خدا بیزار است از مشرکین بیزار می باشند. چون قرائت درست صورت نگرفت لذا به ابوالاسود دُئلی فرمودند که حروف مشبیه بالفعل عبارتند از: «إِنَّ، لَكِنْ، لَيْتَ وَ لَعَلَّ» ابوالاسود دُئلی هم علم نحو را به حرر اورد بنا به فرمایش و دستور حضرت علی (ع) ابوالاسود دُئلی فرموده که من حدود نحو را از امام علم (ع) اخذ نموده‌ام پس در حقیقت واضع علم نحو حضرت علی (ع) می باشد که برای آشنایی زبان قرآن از انحراف و اعوجاج ابوالاسود دُئلی که از یاران حضرت علی (ع) بود را مامور ساخت تا اساس نحو را پایه گذاری کند.

سید مسعود طاهری

## فهرست مطالب

صفحه

عنوان

|    |                                       |
|----|---------------------------------------|
| ۱۳ | الفصل الاول علم الصرف                 |
| ۱۴ | تعریف علم صرف                         |
| ۱۴ | موضوع علم صرف                         |
| ۱۴ | فایده علم صرف                         |
| ۱۴ | لفظ را تعریف کنید                     |
| ۱۴ | لفظ بر چند نوع است؟                   |
| ۱۵ | ثلاثی به چه معناست                    |
| ۱۵ | رباعی به چه معناست                    |
| ۱۶ | خماسی به چه معناست                    |
| ۱۶ | مجرد یعنی چه                          |
| ۱۶ | مزید یعنی چه                          |
| ۱۶ | میزان یعنی چه و میزان در عربی چیست؟   |
| ۱۷ | مَبَحَث فعل                           |
| ۱۷ | فعل یعنی چه و در اصطلاح به چه معناست؟ |
| ۱۷ | فعل بر سه قسم است                     |
| ۱۸ | اقسام فعل                             |
| ۱۸ | فعل صحیح چه فعلی است؟                 |
| ۱۸ | فعل سالم چه فعلی است؟                 |

- ۱۸ ..... رابطه منطقی صحیح و سالم چه رابطه ای است؟
- ۱۹ ..... فعل مضاعف چه فعلی است؟
- ۱۹ ..... فعل مضاعف بر چند قسم است
- ۱۹ ..... ادغام یعنی چه آنرا توضیح دهید.
- ۱۹ ..... مَدْعَم و مَدْعَمَ فیه چیست توضیح دهید؟
- ۱۹ ..... اگر دو حرف همجنس متحرک باشند چه باید کرد؟
- ۲۰ ..... صرف یک فعل مضاعف: صرف فعل ماضی
- ۲۰ ..... صرف فعل مضارع
- ۲۰ ..... صرف اسم فاعل
- ۲۰ ..... صرف اسم مفعول
- ۲۰ ..... صرف فعل امر غائب (مضاعف)
- ۲۱ ..... صرف فعل امر حاضر (مضاعف)
- ۲۱ ..... فعل مُعْتَل
- ۲۲ ..... فعل مثال چه فعلی است و بر چند نوع است؟
- ۲۲ ..... فعل اجوف چه فعلی است و بر چند نوع است؟
- ۲۲ ..... فعل ناقص چه فعلی است و بر چند نوع است؟
- ۲۲ ..... اِغْلَال یعنی چه و بر چند قسم است؟
- ۲۳ ..... طریقه صرف فعل ماضی مثال یا معتل الفاء واوی
- ۲۳ ..... طریقه صرف فعل مضارع مثال یا معتل افاء واوی
- ۲۳ ..... طریقه صرف فعل امر غائب از مثال (معتل الفاء) واوی
- ۲۳ ..... طریقه صرف فعل امر حاضر مثال (معتل الفاء) واوی
- ۲۴ ..... طریقه صرف اسم فاعل از مثال واوی
- ۲۴ ..... طریقه صرف اسم مفعول از مثال واوی
- ۲۴ ..... طریقه صرف فعل مجهول ماضی از مثال واوی
- ۲۴ ..... طریقه صرف فعل ماضی اجوف (معتل العین) واوی

- ۲۴ ..... طريقة صرف فعل مضارع اجوف (معتل العين) واوى
- ۲۵ ..... طريقة صرف اسم فاعل اجوف (معتل العين) واوى
- ۲۵ ..... طريقة صرف اسم مفعول اجوف (معتل العين) واوى
- ۲۵ ..... طريقة صرف امر حاضر اجوف (معتل العين) واوى
- ۲۵ ..... طريقة صرف امر غائب اجوف (معتل العين) واوى
- ۲۵ ..... طريقة صرف فعل ماضى مجهول اجوف (معتل العين) واوى
- ۲۵ ..... طريقة صرف فعل ماضى ناقص (معتل اللام) واوى
- ۲۶ ..... طريقة صرف فعل مضارع ناقص (معتل اللام) واوى
- ۲۶ ..... طريقة صرف اسم فاعل ناقص (معتل اللام) واوى
- ۲۶ ..... طريقة صرف اسم مفعول ناقص (معتل اللام) واوى
- ۲۶ ..... طريقة صرف امر غائب ناس (معتل اللام) واوى
- ۲۶ ..... طريقة صرف امر حاضر ناقص (معتل اللام) واوى
- ۲۶ ..... طريقة صرف فعل ماضى مجهول ناقص (معتل اللام) واوى
- ۲۷ ..... طريقة صرف فعل مضارع مجهول ناقص (معتل اللام) واوى
- ۲۷ ..... فعل مهموز چه فعلی است و آن بر چند نوع می باشد؟
- ۲۷ ..... تخفیف چیست و چند نوع است؟
- ۲۷ ..... تخفیف قلبی را توضیح دهید؟
- ۲۸ ..... تخفیف حذفی را توضیح دهید؟
- ۲۸ ..... فعل لازم
- ۲۸ ..... فعل متعدی
- ۲۸ ..... فعل معلوم
- ۲۹ ..... فعل مجهول
- ۲۹ ..... فعل امر را تعریف کرده و آن بر چند قسم است؟
- ۲۹ ..... طريقة ساختن فعل مجهول
- ۳۰ ..... حروف مضارعه را نام ببرید؟

- طريقة صرف فعل امر با نون تأكيد ثقيله ..... ۳۰
- طريقة صرف فعل امر با نون تأكيد خفيفة ..... ۳۰
- فعل امر مجهول چگونه ساخته می شود؟ ..... ۳۱
- فعل ثلاثی مجرد چند باب دارد؟ ..... ۳۱
- فعل ثلاثی مزید چند باب دارد؟ ..... ۳۲
- معانی ابواب ثلاثی مزید ..... ۳۳
- باب رباعی مجرد ..... ۳۳
- ابواب رباعی مزید ..... ۳۴
- طريقة تجزیه فعل (تَمِيز الصِّفَى) ..... ۳۴
- فعل ..... ۳۴
- فعل معرب چه فعلی است؟ ..... ۳۵
- فعلی مبنی چه فعلی است؟ ..... ۳۵
- فعل متصرف چه فعلی است؟ ..... ۳۵
- فعل غیر متصرف چه فعلی است؟ ..... ۳۵
- حروف ناصبه یا نواصب را نام ببرید ..... ۳۵
- حروف جازمه فعل مضارع را نام ببرید و بر چند نوع هستند؟ ..... ۳۶
- نواصب بر روی فعل مضارع چه عملی انجام می دهند؟ ..... ۳۶
- جوازم بر روی فعل مضارع می آیند چه عملی انجام می دهند؟ ..... ۳۶
- مَبْحَث اسم ..... ۳۷
- تعریف اسم ..... ۳۷
- ابنیه اسم ..... ۳۷
- اسم یا مفرد یا مثنی یا جمع ..... ۳۸
- جمع مُکَسَّر چند نوع است؟ ..... ۳۸
- اسم یا جامد است یا مشتق ..... ۳۸
- اقسام اسم مشتق ..... ۳۹

- ۳۹..... اسم فاعل را تعریف کنید و طریقه ساخت آن را بگویید.
- ۳۹..... اسم مفعول را تعریف کنید و طریقه ساخت آن را بگویید.
- ۳۹..... اسم مکان را تعریف کنید و بر چه وزنی است؟
- ۴۰..... اسم زمان را تعریف کنید و بر چه وزنی می باشد؟
- ۴۰..... صیغه مبالغه و اوزان آن را نام ببرید.
- ۴۰..... صفت مُشَبَّه و اوزان آن را نام ببرید.
- ۴۰..... اسم آل را تعریف و اوزان آن را نام ببرید.
- ۴۱..... اسم یا مذکر است یا مؤنث
- ۴۱..... اسم مذکر را تعریف کنید
- ۴۱..... اسم مؤنث را تعریف و اوزان آن را نام ببرید.
- ۴۱..... اسم یا معرفه است یا نکره
- ۴۲..... ضمیر را تعریف کرده و اقسام آن را نام ببرید
- ۴۳..... ضمیر مستتر جائزی و واجبی
- ۴۳..... یکی دیگر از معارف اضافه است آن را توضیح دهید
- ۴۴..... علم (اسم خاص) را توضیح دهید؟
- ۴۴..... ذواللام یکی دیگر از معارف است آن را توضیح دهید.
- ۴۴..... موصول بر دو قسم است
- ۴۵..... اسم اشاره به قریب
- ۴۵..... اسم اشاره به متوسط مانند
- ۴۵..... اسم اشاره به بعید مانند
- ۴۵..... اسم یا مُصَغَّر است یا منسوب
- ۴۶..... تجزیه اسم (تحلیل صرفی)
- ۴۶..... چرا در صرف از حرف بحث نمی شود؟



## الفصل الثانی : علم النحو ..... ۴۷

۴۸ ..... تعریف علم نحو

۴۸ ..... فائده علم نحو

۴۸ ..... موضوع علم نحو

۴۸ ..... تعریف کلمه

۴۸ ..... اقسام کلمه در زبان عرب

۴۸ ..... تعریف اسم

۴۸ ..... تعریف فعل

۴۸ ..... تعریف حرف

۴۹ ..... علامت اسم

۴۹ ..... علامت فعل

۴۹ ..... علامت حرف

۴۹ ..... تعریف کلام

۴۹ ..... کلام از چه تشکیل شده

۵۰ ..... اسم یا معرب است یا مبنی

۵۰ ..... اسم معرب را تعریف کنید

۵۰ ..... اسم مبنی را تعریف کنید

۵۰ ..... اسم منصرف چه اسمی است؟

۵۰ ..... اسم غیر منصرف چه اسمی است؟

۵۱ ..... مَبَحَثْ مرفوعات

۵۱ ..... (۱) فاعل

۵۱ ..... مطابقت فعل با فاعل از نظر مذکر و مؤنث

۵۲ ..... مطابقت فعل با فاعل از نظر عدد (مفرد و مثنی و جمع)

۵۲ ..... (۲) نائب فاعل

۵۲ ..... (۳) مبتدأ

|    |                                           |
|----|-------------------------------------------|
| ۵۳ | ..... (۴) خبر                             |
| ۵۳ | ..... خبر بر دو قسم است یا جامد یا مشتق   |
| ۵۳ | ..... خبر جامد                            |
| ۵۳ | ..... خبر مشتق                            |
| ۵۳ | ..... خبر یا مفرد است یا جمله یا شبه جمله |
| ۵۳ | ..... خبر مفرد                            |
| ۵۳ | ..... خبر جمله                            |
| ۵۴ | ..... (۵) اسم نان و اخوات آن              |
| ۵۴ | ..... (۶) خبر آن و اخوات آن               |
| ۵۴ | ..... (۷) اسم ماولای مشبهه بالیس          |
| ۵۴ | ..... (۸) جز لای نفی جنس                  |
| ۵۵ | ..... مَبْحَث منصوبات                     |
| ۵۵ | ..... (۱) مفعول به                        |
| ۵۵ | ..... (۲) مفعول مطلق                      |
| ۵۶ | ..... (۳) مفعول له یا مفعول لِأجله        |
| ۵۶ | ..... (۴) مفعول معه                       |
| ۵۶ | ..... (۵) مفعول فیه                       |
| ۵۷ | ..... (۶) حال                             |
| ۵۷ | ..... (۷) تمیز                            |
| ۵۸ | ..... (۸) مستثنی                          |
| ۵۸ | ..... (۹) خبر کان و اخواتش                |
| ۵۹ | ..... (۱۰) اسم إن و اخوات آن              |
| ۵۹ | ..... (۱۱) خبر ماولای مشبهه بالیس         |
| ۵۹ | ..... (۱۲) اسم لای نفی جنس                |
| ۶۰ | ..... مَبْحَث مجرورات                     |

- (۱) مجرور به حرف جر ..... ۶۰
- (۲) مجرور به اضافه ..... ۶۰
- توابع ..... ۶۰
- (۱) نعت (صفت) ..... ۶۱
- (۲) تأکید ..... ۶۱
- (۳) عطف نسق (عطف به حروف) ..... ۶۱
- (۴) عطف بیان ..... ۶۲
- (۵) بدل ..... ۶۲
- منابع و مأخذ ..... ۶۳